

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ

Ústav aplikované fyziky a matematiky

Vybrané kapitoly ze středoškolské fyziky

Sbírka příkladů pro
přípravný kurz 1. ročníku DFJP Univerzity Pardubice

RNDr. Jan Zajíc, CSc.

Pardubice 2010

O b s a h :

I. FYZIKÁLNÍ VELIČINY A JEJICH JEDNOTKY	3
II. MECHANIKA HMOTNÉHO BODU	5
II.1 Kinematika pohybu hmotného bodu	5
a) pohyby rovnoměrné	5
b) pohyby zrychlené a zpomalené	7
c) pohyb hmotného bodu po kružnici, pohyb otáčivý	10
d) pohyby v homogenním tíhovém poli Země	11
II.2 Dynamika pohybu hmotného bodu	13
a) Newtonovy pohybové zákony	13
b) práce, energie, výkon	14
c) zákon zachování hybnosti	17
III. HOMOGENNÍ ELEKTRICKÉ POLE	18
a) elektrická síla, intenzita elektrického pole, práce v elektrickém poli	18
b) kondenzátory	19
IV. USTÁLENÝ ELEKTRICKÝ PROUD	22
a) odpor vodiče, Ohmův zákon	22
b) práce a výkon elektrického proudu	24
c) uzavřený elektrický obvod	25

© RNDr. Jan Z a j í c , CSc., 2010

I. Fyzikální veličiny a jejich jednotky

1. Převed'te na dané jednotky:

80 Pa	=	MPa
2 800 nF	=	F
0,003 GJ	=	J
720 cm ³	=	m ³
25 m.s ⁻¹	=	km.h ⁻¹
0,024 MPa	=	Pa
54 km.h ⁻¹	=	m.s ⁻¹
8,7 g.cm ⁻³	=	kg.m ⁻³
450 m ²	=	km ²
200 ns	=	s
800 kg.m ⁻³	=	g.cm ⁻³
48 000 J	=	GJ

2. Určete výslednici dvou sil o velikostech 24 N a 30 N působících v jednom bodě, jestliže
a) mají stejný směr,
b) mají opačný směr,
c) jsou navzájem kolmé.

$$(F_a = 54 \text{ N} ; F_b = 6 \text{ N} ; F_c = 38 \text{ N})$$

3. V jednom bodě působí dvě síly o velikostech $F_1 = 12,0 \text{ N}$ a $F_2 = 18,0 \text{ N}$. Síly spolu svírají navzájem úhel 60° . Určete jednak graficky, jednak výpočtem velikost a směr jejich výslednice.

$$(F = 26,2 \text{ N} ; j = 37^\circ - \text{vzhledem k síle } F_1)$$

4. Těleso o hmotnosti 120 kg se nachází na nakloněné rovině s úhlem sklonu 30° . Jakou tlakovou silou působí na podložku nakloněné roviny? Jaká síla by jej uvedla do pohybu, kdyby byla podložka dokonale hladká a kdyby neexistovalo tření?

$$(F_1 = 1\,040 \text{ N} ; F_2 = 600 \text{ N})$$

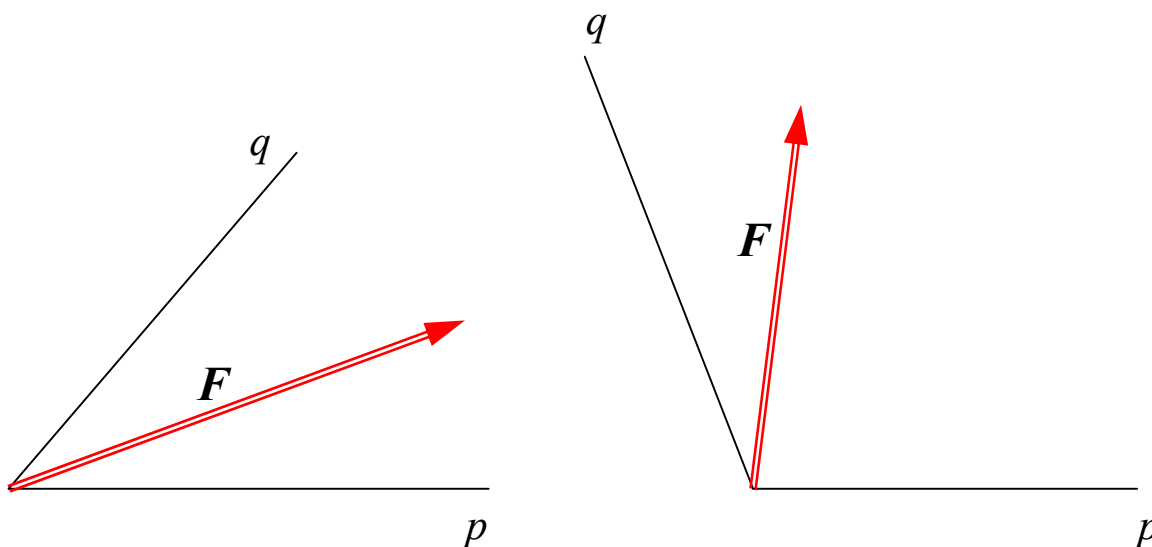
5. Sílu F o velikosti 24,0 N rozložte na dvě kolmé složky F_1 a F_2 tak, aby síla F_1 svírala se směrem síly F právě úhel 20° . Jaké budou velikosti obou složek?

$$(F_1 = 22,6 \text{ N} ; F_2 = 8,2 \text{ N})$$

6. Síla F o velikosti 360 N je výslednicí dvou sil působících v jednom bodě. První má velikost 210 N a svírá se směrem výslednice úhel 60° . Určete velikost a směr druhé ze skládaných sil.

$$(F_2 = 313 \text{ N} ; \alpha = 35,5^\circ - \text{vzhledem ke směru výslednice } F)$$

7. Proved'te graficky rozklad síly F do směrů přímek p a q .

8. Člun pluje kolmo ke směru proudu řeky rychlostí o velikosti $2,5 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, rychlost říčního proudu je $3,5 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. Určete, jaká je výsledná rychlost člunu. O kolik metrů ve směru toku bude člun unesen proudem, je-li řeka široká 120 m ?

$$(v = 4,3 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1} ; x = 168 \text{ m})$$

9. Rychlost motorového člun v klidné vodě má velikost $12 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, rychlost říčního proudu má velikost $8 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. Pod jak velkým úhlem musí člun plout proti proudu, aby přistál přesně naproti místu, z něhož vyplul?

$$(j = 42^\circ)$$

10. Vypočítejte, jak dlouho bude člunu z předcházejícího příkladu trvat, než přepluje řeku, jejíž šířka je právě 225 metrů.

$$(t = 25 \text{ s})$$

II. Mechanika hmotného bodu

II.1 Kinematika pohybu hmotného bodu

a) pohyby rovnoměrné

11. Vlak jel první půlhodinu průměrnou rychlostí 80 km.h^{-1} , v druhé půlhodině byla jeho průměrná rychlost 140 km.h^{-1} . Určete průměrnou rychlost vlaku během celé hodiny.

$$(v_p = 110 \text{ km.h}^{-1})$$

12. Těleso se po jistý čas pohybuje tak, že v první třetině tohoto časového úseku má stálou rychlost 20 m.s^{-1} , v druhé třetině rychlost 4 m.s^{-1} a v poslední třetině pak 30 m.s^{-1} . Určete průměrnou rychlost tělesa za celou dobu.

$$(v_p = 18 \text{ m.s}^{-1})$$

13. Cyklista stoupá na horskou prémii rychlostí 18 km.h^{-1} . V následujícím stejně dlouhém sjezdu je jeho rychlost 72 km.h^{-1} . Určete průměrnou rychlost cyklisty na celé dráze.

$$(v_p = 29 \text{ km.h}^{-1})$$

14. Určete průměrnou rychlost automobilu, jenž jednu polovinu dráhy urazí stálou rychlostí 72 km.h^{-1} a druhou polovinu pak rychlostí 90 km.h^{-1} .

$$(v_p = 80 \text{ km.h}^{-1})$$

15. Při stejném pohonu se loďka pohybuje proti proudu řeky rychlostí $1,2 \text{ m.s}^{-1}$, po proudu řeky pak rychlostí $7,8 \text{ m.s}^{-1}$. Určete rychlost loďky vzhledem k vodě. Jaká bude průměrná rychlost loďky, jestliže urazí stejnou vzdálenost nejprve po proudu, a potom proti němu?

$$(v_{\text{loďky}} = 4,5 \text{ m.s}^{-1} ; v_p = 2,1 \text{ m.s}^{-1})$$

16. Určete průměrnou rychlost tělesa, jež první třetinu své dráhy urazí stálou rychlostí 20 m.s^{-1} , druhou třetinu pak rychlostí 4 m.s^{-1} a poslední třetinu rychlostí 30 m.s^{-1} .

$$(v_p = 9 \text{ m.s}^{-1})$$

17. Těleso se po určité dráze pohybuje tak, že na první třetině dráhy má stálou rychlost 2 m.s^{-1} . Na zbývajících dvou třetinách se pohybuje rovněž stálou – ale vyšší – rychlostí 12 m.s^{-1} . Určete jeho průměrnou rychlost na celé dráze.

$$(v_p = 4,5 \text{ m.s}^{-1})$$

18. Ze dvou míst od sebe vzdálených 105 km vyrazily současně proti sobě motocykl rychlostí o velikosti 60 km.h^{-1} a auto rychlostí o velikosti 80 km.h^{-1} . Kdy a kde se potkají?

(Potkají se za 45 minut ve vzdálenosti 45 km od výchozího bodu motocyklu.)

19. Ze dvou míst **X** a **Y** navzájem vzdálených 200 m se současně začnou pohybovat dvě tělesa stejným směrem. První má rychlost 3 m.s^{-1} , druhé 5 m.s^{-1} . Za jakou dobu dostihne rychlejší těleso pomalejší? Jakou vzdálenost obě tělesa za tuto dobu urazí?
(Dostihne ho za 100 s; rychlejší přitom ujede 500 m a pomalejší 300 m.)
20. Ze dvou míst vzdálených od sebe 82 km postupně vyrazí proti sobě dva dopravní prostředky. První stálou rychlostí o velikosti 54 km.h^{-1} , druhý pak o 20 minut později rovněž stálou rychlostí 90 km.h^{-1} . Určete místo, kde se oba dopravní prostředky setkají.
(Potkají se za 46 minut a 40 s od okamžiku, kdy vyrazil první dopravní prostředek ve vzdálenosti 42 km od jeho výchozího bodu.; druhý pak urazí 40 km.)
21. Z místa **A** vyjede v 5 hodin rychlík průměrnou rychlostí 80 km.h^{-1} do místa **B** vzdáleného 400 km. V 6 hodin vyjede za ním z téhož místa **A** expres. Jaká musí být jeho průměrná rychlost, aby první vlak dojel právě 40 km před místem **B** ?
(Expres dojede rychlík v 9.30 hod;
rychlost expresu musí přitom být přibližně 103 km.h^{-1} .)
22. Vlak délky 300 m jede přes most stálou rychlostí o velikosti 90 km.h^{-1} . Od okamžiku, kdy na most vjela lokomotiva, do okamžiku, kdy most opustil poslední vagón, uplynulo přesně 30 s. Určete délku mostu.
($l = 450 \text{ m}$)
23. Proti sobě jedou na dvou sousedních kolejích dva vlaky. První o délce 350 metrů má stálou rychlost o velikosti 72 km.h^{-1} , druhý, jehož délka je 250 m, jede stálou rychlostí o velikosti 144 km.h^{-1} . Určete, jak dlouhý je časový interval od setkání lokomotiv po minutí posledních vagónů obou vlaků.
($t = 10 \text{ s}$)
24. Na dvou sousedních kolejích jedou stejným směrem dva vlaky. První o délce 300 metrů má stálou rychlost o velikosti 54 km.h^{-1} . Za ním pak jede druhý, jehož délka je 250 m a jehož rychlost má stálou velikost 144 km.h^{-1} . Určete, jak dlouho bude rychlejší vlak předjíždět vlak pomalejší (od okamžiku, kdy lokomotiva rychlejšího dostihne poslední vagón pomalejšího, po okamžik, kdy poslední vagón rychlejšího míjí lokomotivu pomalejšího).
($t = 22 \text{ s}$)
25. Cestující vyrazil z domova do místa vzdáleného 60 km. Nejprve musel běžet na nádraží (jeho průměrná rychlost přitom byla 15 km.h^{-1}) a dál pak pokračoval vlakem průměrnou rychlostí 40 km.h^{-1} . Kolik kilometrů musel uběhnout a kolik kilometrů se svezl, když mu celá cesta (bez čekání na nádraží) trvala 1 hodinu a 55 minut ?
(Cestující běžel 40 minut – přitom urazil vzdálenost 10 km;
vlakem jel poté hodinu a čtvrt a ujel jím 50 km.)

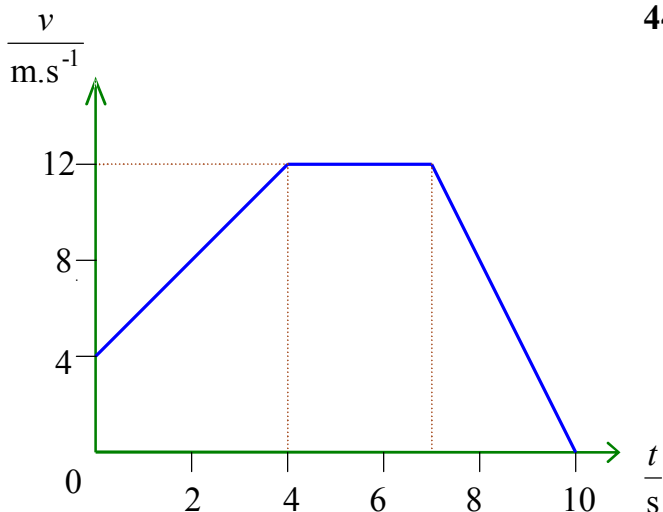

b) pohyby zrychlené a zpomalené

26. Vlak se rozjíždí z klidu se stálým zrychlením o velikosti $0,6 \text{ m.s}^{-2}$. Za jakou dobu dosáhne rychlosti 120 km.h^{-1} a jakou dráhu přitom ujede?
($t = 56 \text{ s}$; $s = 930 \text{ m}$)
27. Automobil se rozjíždí z klidu rovnoměrně zrychleným pohybem tak, že na dráze 100 m získá rychlost o velikosti 90 km.h^{-1} . Určete, s jak velkým zrychlením se automobil pohyboval a za jaký čas uvedených 100 m urazil.
($a = 3,1 \text{ m.s}^{-2}$; $t = 8 \text{ s}$)
28. Střela opouští hlaveň děla o délce 3 m okamžitou rychlostí 600 m.s^{-1} . Určete, za jakou dobu proběhne střela hlavní a jak velké je její zrychlení, považujeme-li její pohyb za rovnoměrně zrychlený?
($t = 0,01 \text{ s}$; $a = 60\,000 \text{ m.s}^{-2}$)
29. Auto se rozjíždí z klidu se stálým zrychlením a po projetí dráhy 60 m dosáhne rychlosti 72 km.h^{-1} . Za jak dlouho urazí na této dráze posledních 15 metrů ?
($\Delta t = 0,8 \text{ s}$)
30. Určete velikost zrychlení přímočarého pohybu tělesa, jež bylo původně v klidu, když právě během osmé sekundy od začátku pohybu urazilo dráhu 12 m .
($a = 1,6 \text{ m.s}^{-2}$)
31. Předpokládejme, že se těleso rozbíhá z klidu pohybem rovnoměrně zrychleným, přičemž urazí úsek mezi třicátým a padesátým metrem své dráhy za 6 s . Určete zrychlení jeho pohybu.
($a = 0,14 \text{ m.s}^{-2}$)
32. Automobil jedoucí rychlostí o velikosti 72 km.h^{-1} začne rovnoměrně zrychlovat se zrychlením $0,4 \text{ m.s}^{-2}$. Za jak dlouho dosáhne rychlosti 108 km.h^{-1} a jakou přitom za tuto dobu urazí dráhu?
($t = 25 \text{ s}$; $s = 625 \text{ m}$)
33. Automobil jedoucí rychlostí o velikosti 54 km.h^{-1} začal rovnoměrně zrychlovat a za 20 s dosáhl rychlosti o velikosti 90 km.h^{-1} . S jak velkým zrychlením se pohyboval a jakou přitom urazil dráhu?
($a = 0,5 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 400 \text{ m}$)
34. Těleso mající počáteční rychlost 5 m.s^{-1} urazilo dalších 50 m za 8 s . Jaké bylo zrychlení jeho pohybu na tomto úseku?
($a = 0,31 \text{ m.s}^{-2}$)

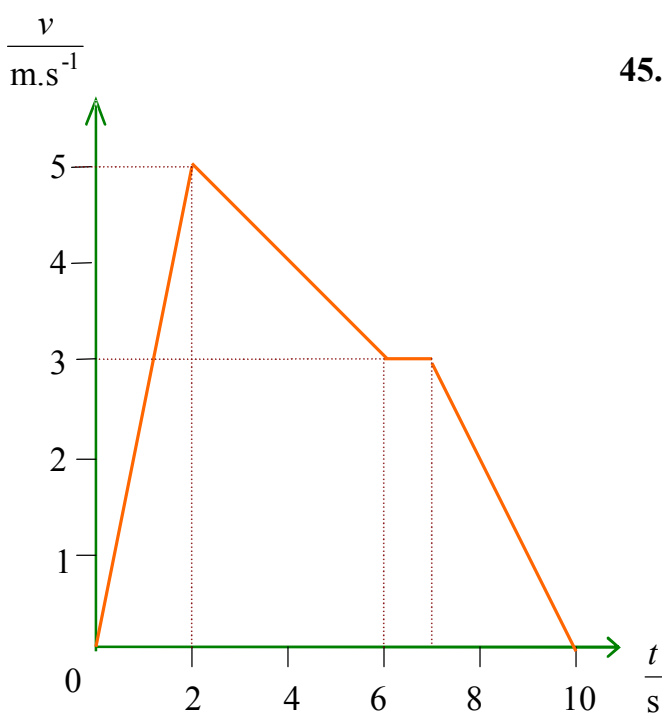
35. Těleso se pohybuje z klidu se stálým zrychlením $1,5 \text{ m.s}^{-2}$. V určitém místě je jeho rychlost 25 m.s^{-1} . Jak velké rychlosti dosáhne o 300 m dále?
($v = 39 \text{ m.s}^{-1}$)
36. Automobil jedoucí určitou rychlostí začal svoji rychlost zvyšovat (pro jednoduchost předpokládejme, že jeho pohyb byl přitom rovnoměrně zrychlený), přičemž ujel za první dvě sekundy 16 m a za další dvě sekundy 24 m. Určete, jaké bylo zrychlení automobilu a jeho počáteční rychlost.
($a = 2 \text{ m.s}^{-2}$; $v_0 = 6 \text{ m.s}^{-1}$)
37. Těleso se pohybuje přímočaře s konstantním zrychlením tak, že dva na sebe navazující šedesátimetrové úseky urazí postupně za 6 s a 4 s. Určete zrychlení jeho pohybu a počáteční rychlost, kterou mělo na začátku prvního měřeného úseku.
($a = 1 \text{ m.s}^{-2}$; $v_0 = 7 \text{ m.s}^{-1}$)
38. Vlak jedoucí rychlostí 144 km.h^{-1} zastavil na dráze 1 250 m. Určete velikost zrychlení pohybu vlaku (za předpokladu, že bylo konstantní) a čas potřebný k jeho zastavení.
($a = 0,64 \text{ m.s}^{-2}$; $t = 62 \text{ s}$)
39. Rozjetý vlak začal brzdít a se stálým zrychlením velikosti $0,8 \text{ m.s}^{-2}$ zastavil na dráze 750 m. Jak velká byla původní rychlost vlaku před brzděním?
($v = 35 \text{ m.s}^{-1}$)
40. Střela zasáhla násep a pronikla v něm do hloubky 3,4 m. Určete, jak velkou rychlostí dopadla střela na povrch náspu, jestliže její pohyb v zemině náspu trval 0,02 s. Předpokládejte pro jednoduchost, že pohyb střely byl rovnoměrně zpomalený. Jak velké bylo zrychlení (resp. zpomalení) střely?
($v_0 = 340 \text{ m.s}^{-1}$; $a = 17\,000 \text{ m.s}^{-2}$)
41. Auto má v určitém místě dráhy rychlost 90 km.h^{-1} a o 150 m dále už jen 54 km.h^{-1} . Jaké je zrychlení auta, předpokládáme-li, že jeho pohyb je rovnoměrně zpomalený?
($a = 1,3 \text{ m.s}^{-2}$)
42. Vlak jedoucí původně rychlostí 90 km.h^{-1} brzděním snížil svoji rychlost na 60 km.h^{-1} na dráze 300 m dlouhé. Vypočítejte, jakou dráhu by urazil při stejném brzdění (se stejně velkým zrychlením), kdyby měl úplně zastavit z počáteční rychlosti 100 km.h^{-1} .
($s = 670 \text{ m}$)
43. Hmotný bod koná přímočarý pohyb na dráze celkové délky 660 m. Nejprve se pohybuje rovnoměrně stálou rychlostí o velikosti 6 m.s^{-1} . Od jistého okamžiku se ale začne pohybovat se stálým zrychlením o velikosti $0,4 \text{ m.s}^{-2}$. Určete, jakou vzdálenost hmotný bod urazí pohybem rovnoměrným a jakou potom pohybem rovnoměrně zrychleným, když na zdolání celé dráhy potřebuje 80 s.
(Rovnoměrným pohybem urazí těleso za 50 s 300 m;
pohybem rovnoměrně zrychleným pak za dalších 30 s urazí zbývajících 360 m.)

44. Na vedlejším obrázku je graf závislosti rychlosti pohybu hmotného bodu na čase. Určete, z jakých druhů pohybu se skládá, u každého druhu pak určete jeho zrychlení a příslušnou ujetou dráhu. Určete rovněž průměrnou rychlost během celého pohybu.

- I. Rovnoměrně zrychlený
 $a = 2 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 32 \text{ m}$;
- II. Rovnoměrný
 $a = 0 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 36 \text{ m}$;
- III. Rovnoměrně zpomalený
 $a = 4 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 18 \text{ m}$;
 $v_p = 8,6 \text{ m.s}^{-1}$.

45. I na dalším obrázku je graf závislosti rychlosti pohybu hmotného bodu na čase. Opět určete, z jakých druhů pohybu se skládá, u každého druhu pak vypočítejte jeho zrychlení a příslušnou ujetou dráhu. Jak velká je průměrná rychlost pohybu během uvedených 10 s ?

- I. Rovnoměrně zrychlený
 $a = 2,5 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 5 \text{ m}$;
- II. Rovnoměrně zpomalený
 $a = 0,5 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 16 \text{ m}$;
- III. Rovnoměrný
 $a = 0 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 3 \text{ m}$;
- IV. Rovnoměrně zpomalený
 $a = 1 \text{ m.s}^{-2}$; $s = 4,5 \text{ m}$;
 $v_p = 2,85 \text{ m.s}^{-1}$.

46. Z téhož místa se začnou současně ve stejném směru pohybovat dvě tělesa. První stálou rychlostí o velikosti 4 m.s^{-1} , druhé rovnoměrně zrychleným pohybem se stálým zrychlením $0,5 \text{ m.s}^{-2}$.

- a) Za jak dlouho budou mít obě tělesa stejnou rychlost?
- b) Za jak dlouho urazí obě tělesa stejnou dráhu?

$$(t_a = 8 \text{ s} ; t_b = 0 \text{ s nebo } t_b = 16 \text{ s})$$

47. Z téhož místa se začnou současně ve stejném směru pohybovat dvě tělesa. První má od začátku stálou rychlost o velikosti $17,5 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, druhé má na počátku rychlost nulovou, ale pohybuje se stálým zrychlením $0,25 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$. Určete, jak daleko od výchozího místa se obě tělesa setkají.

(Setkají se za 140 s ve vzdálenosti 2 450 m od výchozího bodu.)

c) pohyb hmotného bodu po kružnici, pohyb otáčivý

48. Hmotný bod se pohybuje po kružnici o poloměru 3,6 m rychlostí o stálé velikosti $27 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. Jaká je úhlová rychlost jeho pohybu, jaká je frekvence jeho pohybu a jaké má hmotný bod při svém pohybu zrychlení?

$$(w = 7,5 \text{ s}^{-1} ; f = 1,2 \text{ Hz} ; a_n = 202,5 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2})$$

49. Naše Země se pohybuje kolem Slunce přibližně po kružnici o poloměru 149,5 miliónů kilometrů rovnoměrným pohybem. Určete velikost její okamžité rychlosti, úhlovou rychlost jejího pohybu a její normálové zrychlení.

$$(v = 29,8 \text{ km}\cdot\text{s}^{-1} ; w = 2 \cdot 10^{-7} \text{ s}^{-1} ; a_n = 5,93 \cdot 10^{-3} \text{ m}\cdot\text{s}^{-2})$$

50. Válec se roztáčí rovnoměrně zrychleným pohybem z klidu a za prvních 20 s vykoná právě 120 otáček. Určete úhlové zrychlení pohybu válce a jeho úhlovou rychlost na konci dvacáté sekundy.

$$(a = 3,77 \text{ s}^{-2} ; w = 75,4 \text{ s}^{-1})$$

51. Kruhová deska rovnoměrně zvyšuje své otáčky tak, že po půl minutě od začátku pohybu dosáhne frekvence otáček 50 Hz. Určete úhlové zrychlení pohybu desky a celkový počet jejích otáček za těchto 30 s .

$$(a = 10,5 \text{ s}^{-2} ; N = 750 \text{ otáček})$$

52. Setrvačnický motor vykonává 1 500 ot./min. Za jak dlouho se frekvence jeho otáček zdvojnásobí, začne-li se pohybovat se stálým úhlovým zrychlením $2,5 \text{ s}^{-2}$ a kolik otáček celkem za tuto dobu setrvačnický motor vykoná?

$$(t = 62,8 \text{ s} ; N = 2 360 \text{ otáček})$$

53. Těleso vykonává 3 600 otáček za minutu. Při rovnoměrném brzdění se zastaví za 40 s. Jak velké je úhlové zrychlení jeho pohybu a kolikrát se těleso během brzdění otočí kolem své osy?

$$(a = 9,42 \text{ s}^{-2} ; N = 1 200 \text{ otáček})$$

d) pohyby těles v homogenním tíhovém poli Země

Pro jednoduchost výpočtu dosazujte v těchto příkladech přibližnou hodnotou tíhového zrychlení $g \approx 10 \text{ m.s}^{-2}$.

54. Určete, jak dlouho padá těleso volným pádem ve vzduchoprázdnu z výšky 180 metrů ?
($t = 6 \text{ s}$)
55. Jak velkou rychlostí by dopadlo na zem těleso padající ve vzduchoprázdnu volným pádem z výšky 80 metrů ?
($v = 40 \text{ m.s}^{-1}$)
56. Určete průměrnou rychlost volně padajícího tělesa v prvních pěti sekundách pádu.
($v_p = 25 \text{ m.s}^{-1}$)
57. Volně padající těleso má v bodě **A** rychlost 30 m.s^{-1} , v níže položeném bodě **B** rychlost 70 m.s^{-1} . Za jakou dobu urazí těleso trajektorii **AB** a jaká je délka této trajektorie?
($t = 4 \text{ s}$; $s = 200 \text{ m}$)
58. Těleso urazilo při volném pádu ve vzduchoprázdnu posledních 60 m své dráhy za 2 s. Jak dlouho a z jaké výšky padalo?
($t = 4 \text{ s}$; $h = 80 \text{ m}$)
59. Předmět byl vyhozen ve vzduchoprázdnu svisle vzhůru počáteční rychlostí 30 m.s^{-1} . Do jaké maximální výšky vystoupal? Za jak dlouho a jak velkou rychlostí dopadl zpátky na Zem?
($h_{\max} = 45 \text{ m}$; $t = 6 \text{ s}$; $v = 30 \text{ m.s}^{-1}$)
60. Určete, jak velkou počáteční rychlostí byl vyhozen ve vzduchoprázdnu svisle vzhůru předmět, jestliže vystoupal do maximální výšky 125 m. Za jak dlouho po odhodu dopadl zpátky na Zem?
($v_o = 50 \text{ m.s}^{-1}$; $t = 10 \text{ s}$)
61. Jakou rychlostí byl hozen kámen svisle vzhůru, jestliže na zem dopadl za 4 s ? Odpor vzduchu neuvažujte.
($v_o = 20 \text{ m.s}^{-1}$)
62. Předmět byl hozen vodorovně rychlostí o velikosti 12 m.s^{-1} z výšky 5 m. V jaké vodorovné vzdálenosti od místa odhodu dopadl na zem, jestliže neuvažujeme odpor vzduchu?
($d = 12 \text{ m}$)

63. Předmět byl ve vzduchoprázdnu vyhozen vodorovným směrem rychlostí o velikosti 14 m.s^{-1} a dopadl do vzdálenosti 56 m od paty kolmice spuštěné z místa odhodu na Zem. Určete, z jaké výšky byl předmět vyhozen.

$$(h = 80 \text{ m})$$

64. Předmět byl hozen vodorovně z výšky 20 m a dopadl do vzdálenosti 36 m (měřené ve vodorovném směru). Jak velkou rychlostí byl předmět vyhozen?

$$(v_0 = 18 \text{ m.s}^{-1})$$

65. Jak velkou rychlostí dopadl předmět z předcházejícího příkladu na Zem?

$$(v = 27 \text{ m.s}^{-1})$$

66. Vypočítejte, do jaké vzdálenosti by teoreticky ve vzduchoprázdnu doletěl projektil vystřelený rychlostí 760 m.s^{-1} šikmo vzhůru pod úhlem 30° . Do jaké maximální výšky nad zemským povrchem by přitom vystoupal a jak velká by byla v této výšce jeho rychlost?

$$(d = 50 \text{ km} ; h_{\max} = 14,4 \text{ km} ; v = 660 \text{ m.s}^{-1})$$

67. Jak velkou rychlostí byl vyhozen šikmo vzhůru pod úhlem 15° ve vzduchoprázdnu předmět, jestliže dolétl do vzdálenosti 125 m ?

$$(v_0 = 50 \text{ m.s}^{-1})$$

68. Pod jak velkým úhlem musí být vrženo šikmo vzhůru těleso, aby maximální výška tohoto šikmého vrhu byla rovna délce doletu tělesa?

$$(a = 76^\circ)$$

II.2 Dynamika pohybu hmotného bodu

a) Newtonovy pohybové zákony

69. Na těleso o hmotnosti 40 kg působí současně dvě kolmé síly o velikostech 15 N a 20 N. Určete zrychlení, s nímž se těleso pohybuje.

$$(a = 0,625 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2})$$

70. Určete, na jak dlouhé vodorovné trajektorii dosáhne při rozjezdu z klidu automobil hmotnosti 800 kg rychlosti $54 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$, je-li tažná síla jeho motoru 2 000 N ?

$$(s = 45 \text{ m})$$

71. Těleso uvádí do pohybu stálá síla o velikosti 0,2 N tak, že za první 4 s urazí dráhu 3,2 m. Určete hmotnost tělesa.

$$(m = 0,5 \text{ kg})$$

72. Vlak o hmotnosti 400 t jede rychlostí $72 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$. Jaké síly konstantní velikosti je třeba, aby se rychlost vlaku zvýšila na $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ na dráze délky 500 m ?

$$(F = 90 \text{ kN})$$

73. Vlak o hmotnosti 400 t jedoucí původně rychlostí o velikosti $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ začne svoji rychlost zvyšovat působením tažné síly stálé velikosti $1,2 \cdot 10^5 \text{ N}$. Jakou dráhu ujede, než jeho rychlost vzroste z původní hodnoty $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ na $144 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$?

$$(s = 1\,625 \text{ m})$$

74. Automobil o hmotnosti 1 200 kg zvětšil svoji rychlost ze $72 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ na $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ za dobu 10 s. Určete, jak velká síla tuto změnu rychlosti způsobil a jakou vzdálenost za těchto 10 s automobil urazil.

$$(F = 600 \text{ N} ; s = 225 \text{ m})$$

75. Auto o hmotnosti 2,5 t jede po silnici rychlostí $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$. Jaká stálá brzdící síla je potřebná k tomu, aby auto zastavilo na vzdálenosti 100 m ?

$$(F = 7,8 \text{ kN})$$

76. Vlak o hmotnosti 350 t přibrzdil z rychlosti $72 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ na $36 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ za 14 s. Určete velikost síly, jež na vlak působila, považujeme-li jeho pohyb za rovnoměrně zpomalený.

$$(F = 250 \text{ kN})$$

77. Vlak o hmotnosti 500 t jel původně rychlostí $108 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$. Brzděním tuto rychlost rovnoměrně snížil na $54 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ na dráze, jejíž délka byla 500 m. Jaká brzdná síla konstantní velikosti přitom na vlak působila?

$$(F = 338 \text{ kN})$$

78. Kvádr o hmotnosti 5 kg táhneme po vodorovné podložce vodorovně orientovanou silou o velikosti 24 N. Součinitel smykového tření mezi kvádrem a podložkou je 0,4. Určete velikost zrychlení pohybu kvádrů.

$$(a = 0,8 \text{ m.s}^{-2})$$

79. Hmotnost vlaku je 450 t, tažná síla lokomotivy $1,2 \cdot 10^5$ N, koeficient tření mezi koly a kolejnicí 0,015. Jakou bude mít vlak rychlost za 4 minuty po rozjezdu?

$$(v = 28 \text{ m.s}^{-1})$$

80. Jaká síla kromě síly tíhové musí působit na svisle padající těleso hmotnosti 2 kg, aby se jeho rychlost rovnoměrně zvýšila z 2 m.s^{-1} na 20 m.s^{-1} za dobu 1,5 s ?

$$(F_x = 4 \text{ N} ; \text{ její směr musí být souhlasný se silou tíhovou.})$$

81. Jaká síla kromě síly tíhové musí působit na svisle padající těleso hmotnosti 2 kg, aby se jeho rychlost rovnoměrně zvýšila z 2 m.s^{-1} na 20 m.s^{-1} na dráze délky 33 m ?

$$(F_x = 8 \text{ N} ; \text{ její směr musí být opačný, než má síla tíhová} - F_x \text{ míří svisle vzhůru.})$$

82. Po dokonale hladké nakloněné rovině, jež svírá s vodorovnou rovinou úhel 30° , sjíždí dřevěný kvádr. Určete velikost jeho zrychlení za předpokladu, že neuvažujeme odpor prostředí proti pohybu tohoto tělesa.

$$(a = 5 \text{ m.s}^{-2})$$

83. Určete velikost zrychlení, s nímž se bude po nakloněné rovině s úhlem sklonu 25° pohybovat volně vypuštěné těleso, je-li součinitel smykového tření mezi tělesem a povrchem roviny 0,45.

$$(a = 0,15 \text{ m.s}^{-2})$$

b) práce, energie, výkon

84. Po vodorovné trajektorii se rozjíždí vlak se zrychlením $0,5 \text{ m.s}^{-2}$. Jakou práci vykoná lokomotiva o tažné síle 40 kN za jednu minutu od rozjezdu?

$$(W = 36 \text{ MJ})$$

85. Elektrická lokomotiva působí při rozjezdu na vlak tažnou silou 150 kN. Po 2 minutách od začátku pohybu má souprava rychlost 108 km.h^{-1} . Jak velkou práci lokomotiva přitom vykoná a jaký je průměrný výkon jejích motorů?

$$(W = 270 \text{ MJ} ; P_p = 2,25 \text{ MW})$$

86. Automobil o hmotnosti 1,6 t jedoucí původně rychlostí $15 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$ zvýšil během 20 s svoji rychlost na $25 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. Určete práci, kterou za tuto dobu motor auta vykoná, a jeho průměrný výkon.

$$(W = 320 \text{ kJ} ; P_p = 16 \text{ kW})$$

87. Letadlo hmotnosti 5 t vystoupá za 2 minuty po startu do výšky 3 km a dosáhne přitom rychlosti $360 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$. Určete průměrný výkon jeho motorů za tuto dobu.

$$(P_p = 1,46 \text{ MW})$$

88. Motor výtahu o příkonu 8 kW zvedne rovnoměrným pohybem náklad o hmotnosti 800 kg do výšky 12 m za 15 s. Určete účinnost motoru.

$$(\eta = 80 \%)$$

89. Motor výtahu, jenž pracuje s účinností 72 %, zvedne rovnoměrným pohybem náklad o hmotnosti 750 kg do výšky 24 m za 0,5 min. Jaký je příkon motoru?

$$(P = 8,33 \text{ kW})$$

90. Elektromotor jeřábu o příkonu 25 kW pracuje s účinností 80 %. Určete hmotnost nákladu, jenž jeřáb za 20 s zvedne rovnoměrným pohybem do výšky 25 m.

$$(m = 1\,600 \text{ kg})$$

91. Jakou vzdálenost by teoreticky urazil rychlík brzděný pouze silou tření, jestliže by byla jeho počáteční rychlost $150 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$, je-li koeficient tření mezi koly a kolejnicí 0,005 ?

$$(s = 17,4 \text{ km})$$

92. Vlak jede stálou rychlostí a motory lokomotivy vyvíjejí při výkonu 2 400 kW tažnou sílu 80 kN. Za jakou dobu ujede dráhu 60 km?

$$(t = 2\,000 \text{ s})$$

93. Cyklista jede stálou rychlostí tak že ujede dráhu 36 km za 40 minut. Výkon jeho svalů je přitom 5,1 kW. Určete, jak velkou tažnou sílu cyklista vyvíjí.

$$(F = 340 \text{ N})$$

94. Turista o hmotnosti 90 kg vystoupil na vrchol vysoký 500 m za hodinu. Jaký byl jeho průměrný výkon?

$$(P_p = 125 \text{ W})$$

95. Jaký je průměrný výkon vzpěrače, jestliže dokáže za 2,5 s zvednout do výšky 2 m činku o hmotnosti 240 kg?

$$(P_p = 1\,920 \text{ W})$$

96. Kovovou tyč o hmotnosti 20 kg a délce 5 m, jež leží na vodorovné podložce, postavíme do svislé polohy. O jakou hodnotu se zvětší její tíhová potenciální energie?

$$(\Delta W = 500 \text{ J})$$

97. Kladiwo o hmotnosti 1 kg dopadlo na hřebík rychlostí 5 m.s^{-1} , přičemž hřebík pronikl do podložky o 2,5 cm. Jak velkou (předpokládejte konstantní) odporovou silou působila podložka proti pohybu hřebíku?

$$(F_o = 500 \text{ N})$$

98. Z jak vysokého svahu by se teoreticky musel spustit sjezdař na lyžích, aby získal rychlost 126 km.h^{-1} , kdyby proti jeho pohybu nepůsobily žádné odporové síly?

$$(h = 61,25 \text{ m})$$

99. Z okna domu ve výšce 12 m vypadl volně květináč o hmotnosti 1,6 kg. Na zem dopadl rychlostí o velikosti 12 m.s^{-1} . Určete, jak velká byla průměrná odporová síla vzduchu proti pohybu květináče při jeho pádu.

$$(F_o = 6,4 \text{ N})$$

100. Kvádr o hmotnosti 12,5 kg posunujeme rovnoměrným pohybem vzhůru po nakloněné rovině do vzdálenosti 24 m.. Nakloněná rovina svírá s vodorovnou rovinou úhel 30° . Součinitel smykového tření je 0,35. Určete práci, kterou při tom vykonáme.

$$(W = 2,4 \text{ kJ})$$

101. Kuličku jisté hmotnosti m roztáčíme ve svislé rovině na niti délky 80 cm. Určete rychlost, kterou prochází kulička nejvyšším bodem své trajektorie, jestliže v nejnižším bodě trajektorie má rychlost o velikosti 6 m.s^{-1} .

$$(v_{\min} = 2 \text{ m.s}^{-1})$$

102. Těleso hmotnosti 4 kg padá volným pádem z výšky 60 m. Určete jeho kinetickou energii, tíhovou potenciální energii a celkovou mechanickou energii v časech $t_1 = 0 \text{ s}$, $t_2 = 2 \text{ s}$ a v okamžiku dopadu.

$$(1. \dots\dots E_k = 0 \text{ J}; \quad E_p = 2\,400 \text{ J}; \quad E = 2\,400 \text{ J},$$

$$2. \dots\dots E_k = 800 \text{ J}; \quad E_p = 1\,600 \text{ J}; \quad E = 2\,400 \text{ J},$$

$$3. \dots\dots E_k = 2\,400 \text{ J}; \quad E_p = 0 \text{ J}; \quad E = 2\,400 \text{ J})$$

103. Těleso padá volným pádem z výšky H . Určete, v jaké výšce nad zemským povrchem bude jeho tíhová potenciální energie rovna jeho energii kinetické.

$$(h = \frac{H}{2})$$

c) zákon zachování hybnosti

104. Střela o hmotnosti 10 g proletěla hlavní pušky za 0,02 s, přičemž nabyla rychlosti o velikosti 800 m.s^{-1} . Jak velká síla působila na střelu při výstřelu? Jak velká je zpětná rychlost pušky při výstřelu, je-li její hmotnost 5 kg? Jak velká je celková hybnost pušky se střelou po výstřelu?

$$(F = 400 \text{ N} ; v_p = 1,16 \text{ m.s}^{-1} ; p_{\text{celk}} = 0 \text{ kg.m.s}^{-1})$$

105. Těleso o hmotnosti 6 kg se pohybuje rychlostí 3 m.s^{-1} . Ve stejném směru se pohybuje druhé těleso o hmotnosti 14 kg rychlostí $1,5 \text{ m.s}^{-1}$. Při dokonale nepružné srážce se obě tělesa spojí v jeden celek. Určete, jak velká bude jeho rychlost, jestliže je původní směr pohybu obou těles a) souhlasný, b) opačný.

$$(v_a = 1,95 \text{ m.s}^{-1} ; v_b = 0,15 \text{ m.s}^{-1})$$

106. Železniční vagón o hmotnosti 20 t se pohybuje po vodorovné trati rychlostí o velikosti 1 m.s^{-1} a narazí do druhého vagónu o hmotnosti 30 t, jenž jede stejným směrem rychlostí o velikosti $0,5 \text{ m.s}^{-1}$. Po nárazu se oba vagóny spojí. Určete rychlost, s níž se spojené vagóny pohybují.

$$(v = 0,7 \text{ m.s}^{-1} ; \text{její směr je souhlasný s původním směrem pohybu obou vagónů.})$$

107. Vagón o hmotnosti 4 t jedoucí rychlostí 2 m.s^{-1} narazí do vagónu o hmotnosti 6 t, jenž jede proti němu rychlostí $1,5 \text{ m.s}^{-1}$. Při nárazu se oba vagóny spojí a pohybují se dál společně. Určete velikost a směr jejich společné výsledné rychlosti.

$$(v = 0,1 \text{ m.s}^{-1} ;$$

její směr je souhlasný s původním směrem pohybu vagónu o vyšší hmotnosti.)

108. Rychlost střely je měřena balistickým kyvadlem hmotnosti 13 kg. Po zásahu střelou, jejíž hmotnost je 40 g, se těžiště balistického kyvadla zvedne přesně o 20 cm. Určete rychlost střely, jestliže v kyvadle po zásahu uvízne.

$$(v = 650 \text{ m.s}^{-1})$$

III. Homogenní elektrické pole

a) elektrická síla, intenzita elektrického pole, práce v elektrickém poli

109. Jakou silou na sebe působí dva bodové náboje: kladný $+32 \mu\text{C}$ a záporný $-36 \mu\text{C}$ ve vzdálenosti 6 cm ve vakuu? Jak se tato síla změní, když náboje nejprve spojíme, a pak opět oddálíme na původní vzdálenost?

$$(F_1 = 2,88 \cdot 10^3 \text{ N} - \text{přitažlivá} ; F_2 = 10 \text{ N} - \text{odpudivá})$$

110. Jak se změní velikost silového působení, jestliže se vzdálenost nábojů z předcházejícího příkladu zvětší na 30 cm ?

(Silové působení se v takovém případě zmenší 25-krát.)

111. Jak by se změnila velikost silového působení mezi našimi náboji, kdybychom při původní vzdálenosti mezi náboje vložili skleněnou desku s relativní permitivitou 5 ?

(Silové působení by se opět zmenšilo, tentokrát jen 5-krát.)

112. Dva stejně velké bodové náboje působí na sebe ve vakuu ve vzdálenosti 56 cm určitou silou. Do jaké vzdálenosti je musíme umístit v etylalkoholu s relativní permitivitou 25, aby velikost elektrické síly mezi náboji zůstala stejná?

$$(r_2 = 11,2 \text{ cm})$$

113. Určete velikost přitažlivé elektrické síly, kterou na sebe působí v atomu vodíku proton a elektron, je-li podle Bohrova modelu atomu vodíku poloměr kruhové trajektorie elektronu $5,29 \cdot 10^{-11} \text{ m}$.

$$(F_e = 8,24 \cdot 10^{-8} \text{ N})$$

114. Jak velkou elektrickou silou se navzájem odpuzují dva protony v jádře atomu hélia, je-li jejich vzdálenost 10^{-14} m ?

$$(F_e = 2,31 \text{ N})$$

115. Elektron, jenž byl původně v klidu, je urychlován elektrickou silou v homogenním elektrickém poli intenzity $100 \text{ V} \cdot \text{m}^{-1}$. Určete, na jak dlouhé dráze a za jaký čas získá rychlost $2 \cdot 10^6 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$. Hmotnost elektronu je $9,1 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$.

$$(s = 0,11 \text{ m} ; t = 113 \text{ ns})$$

116. Řešte stejnou úlohu pro proton, jehož hmotnost je $1,67 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$.

$$(s = 209 \text{ m} ; t = 0,21 \text{ ms})$$

117. Jak velkou rychlost získá ve vakuu na dráze délky 10 cm částice s hmotností 10^{-6} g , jestliže se nachází v homogenním elektrickém poli s intenzitou o velikosti $10 \text{ kV} \cdot \text{m}^{-1}$? Náboj částice je $0,1 \mu\text{C}$ a její počáteční rychlost nulová.

$$(v = 450 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1})$$

118. Přenesením náboje $5 \mu\text{C}$ o 25 cm ve směru siločáry homogenního elektrického pole byla vykonána práce 10^{-3} J . Určete velikost intenzity elektrického pole a potenciálový rozdíl (napětí) jímž nabitá částice prošla.

$$(E = 800 \text{ V}\cdot\text{m}^{-1} ; U = 200 \text{ V})$$

119. V homogenním elektrickém poli intenzity o velikosti $15 \text{ V}\cdot\text{m}^{-1}$ se nachází elektron. Určete a) s jakým zrychlením se bude v tomto poli pohybovat, b) jakou pohybovou energii získá za $5 \mu\text{s}$, c) potenciálový rozdíl, jímž elektron za tuto dobu projde.

$$(a = 2,64 \cdot 10^{12} \text{ m}\cdot\text{s}^{-2} ; E_k = 7,92 \cdot 10^{-17} \text{ J} ; U = 495 \text{ V})$$

120. Mezi dvěma rovnoběžnými nabitými deskami vzdálenými od sebe 5 cm je homogenní elektrické pole intenzity o velikosti $10^4 \text{ V}\cdot\text{m}^{-1}$. Těsně u záporné desky se nachází kladný náboj $6 \mu\text{C}$. Určete

- napětí mezi oběma deskami,
- elektrickou sílu, jež na náboj působí,
- práci potřebnou k přenesení tohoto náboje na kladnou desku.

$$(U = 500 \text{ V} ; F_e = 0,06 \text{ N} ; W = 3 \text{ mJ})$$

b) kondenzátory

121. Deskový kondenzátor má plochu desek 150 cm^2 , vzdálenost desek je 1 mm . Jaká je jeho kapacita? Jaké musí být napětí mezi deskami kondenzátoru, aby na nich byl právě náboj 45 nC ?

$$(C = 1,33 \cdot 10^{-10} \text{ F} ; U = 339 \text{ V})$$

122. Desky kondenzátoru bez dielektrika mají plochu $1,5 \text{ m}^2$, jejich vzdálenost je $2,4 \text{ mm}$. Kondenzátor nabijeme na napětí 6 kV . Vypočítejte kapacitu kondenzátoru, náboj na jeho deskách a intenzitu elektrického pole mezi deskami kondenzátoru.

$$(C = 5,5 \text{ nF} ; Q = 33 \mu\text{C} ; E = 2,5 \cdot 10^6 \text{ V}\cdot\text{m}^{-1})$$

123. Jakou rychlost by měl proton při dopadu na zápornou desku, kdybychom jej volně vypustili od kladné desky kondenzátoru z předcházejícího příkladu?

$$(v = 1,07 \cdot 10^6 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1})$$

124. Řešte stejnou úlohu i pro elektron volně vypuštěný od záporné desky. Jakou rychlostí by tato nabitá částice dopadla na kladnou desku stále stejného kondenzátoru?

$$(v = 4,6 \cdot 10^7 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1})$$

125. Dva kondenzátory se stejnou kapacitou zapojíme jednak do série a jednak paralelně. Rozdíl ve výsledných kapacitách obou kombinací je $4,8 \mu\text{F}$. Určete kapacitu těchto kondenzátorů.

$$(C = 3,2 \mu\text{F})$$

126. Tři kondenzátory mají kapacity $6 \mu\text{F}$, $4 \mu\text{F}$ a $2 \mu\text{F}$. Při jakém zapojení dávají maximální a při jakém minimální výslednou kapacitu?

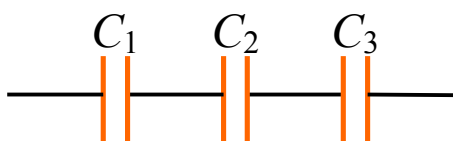
$$(C_{\max} = 12 \mu\text{F} \text{ při čistě paralelním ; } C_{\min} = 1,1 \mu\text{F} \text{ při čistě sériovém zapojení)}$$

127. Spojíme-li dva kondenzátory sériově, bude výsledná kapacita tohoto zapojení $7,2 \text{ pF}$, spojíme-li je poté paralelně, získáme celkovou kapacitu 30 pF . Určete kapacity obou kondenzátorů.

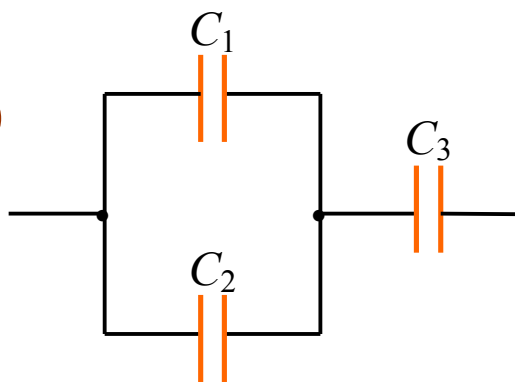
$$(C_1 = 12 \text{ pF}, C_2 = 18 \text{ pF} \text{ a naopak})$$

128. Tři kondenzátory o kapacitách $C_1 = 2 \text{ pF}$, $C_2 = 4 \text{ pF}$ a $C_3 = 6 \text{ pF}$ jsou zapojeny tak, jak je uvedeno na následujících obrázcích. Určete výslednou kapacitu každého zapojení.

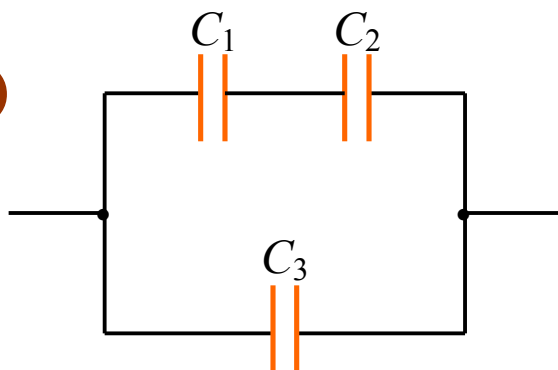
a)

b)

c)

$$(C_a = 1,1 \text{ pF ; } C_b = 3 \text{ pF ; } C_c = 7,3 \text{ pF})$$

129. Určete výslednou kapacitu zapojení čtyř kondenzátorů na vedlejším obrázku, jestliže jsou jejich kapacity:

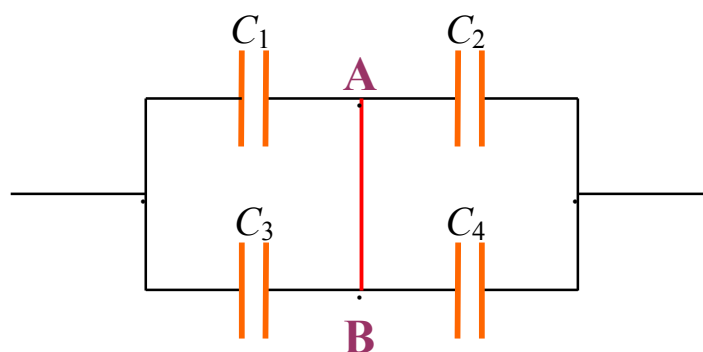
$$C_1 = 6 \mu\text{F},$$

$$C_2 = 4 \mu\text{F},$$

$$C_3 = 9 \mu\text{F},$$

$$C_4 = 36 \mu\text{F};$$

- a) v případě, že vodivá příčka mezi body **A** a **B** není zapojena;
- b) v případě, kdy vodivá příčka mezi body **A** a **B** zapojena bude.

$$(C_a = 9,6 \mu\text{F} ; C_b = 10,9 \mu\text{F})$$

130. Dva kondenzátory s různými kapacitami $6 \mu\text{F}$ a $4 \mu\text{F}$ nabijeme na různá napětí. První kondenzátor na napětí 50 V a druhý na 150 V . Po nabití pak oba kondenzátory **souhlasnými** póly paralelně spojíme. Jaké bude po spojení kondenzátorů výsledné napětí na soustavě?

$$(U = 90 \text{ V})$$

131. Bylo by výsledné napětí jiné, kdybychom za stejných podmínek paralelně spojili oba kondenzátory **nesouhlasnými** póly?

(Ano, výsledné napětí by mělo v tomto případě hodnotu jen 30 V)

IV. Ustálený elektrický proud

a) odpor vodiče, Ohmův zákon

132. Vodičem o odporu 25Ω prošel za 3 minuty náboj 36 C . Vypočítejte, jaké napětí přitom muselo být na koncích vodiče.

$$(U = 5 \text{ V})$$

133. Dva rezistory zapojené do série dávají výsledný odpor 32Ω , při paralelním zapojení je jejich výsledný odpor jen 6Ω . Určete odpory obou rezistorů.

$$(R_1 = 8 \Omega, R_2 = 24 \Omega \text{ a naopak})$$

134. K odporu 36Ω připojíme paralelně druhý neznámý odpor R_2 . Hodnota odporu celé paralelní kombinace pak bude $14,4 \Omega$. Jaký je odpor neznámého rezistoru?

$$(R_2 = 24 \Omega)$$

135. Drát délky 100 m a průměru 1 cm má odpor $0,2 \Omega$. Jakou délku musí mít drát z téhož materiálu o průměru 4 mm , aby měl stejný odpor jako první drát?

$$(l_2 = 16 \text{ m})$$

136. Tři rezistory o odporech 10Ω , 20Ω a 30Ω jsou zapojeny sériově ke zdroji elektrického napětí neznámé hodnoty. Určete toto napětí zdroje, jestliže víte, že na odporu R_2 je napětí právě 12 V .

$$(U_{\text{zdroje}} = 36 \text{ V})$$

137. Tři rezistory o odporech 10Ω , 20Ω a 30Ω jsou zapojeny paralelně a připojeny ke zdroji elektrického napětí určité hodnoty. Jaký proud prochází jednotlivými rezistory, je-li celkový proud od zdroje ke kombinaci $1,2 \text{ A}$?

$$(I_1 = 0,65 \text{ A} ; I_2 = 0,33 \text{ A} ; I_3 = 0,22 \text{ A})$$

138. Vypočítejte výsledný odpor kombinace tří rezistorů, jejichž odpory mají hodnoty $R_1 = 8 \Omega$, $R_2 = 12 \Omega$ a $R_3 = 6 \Omega$, jsou-li spojeny

- všechny tři rezistory paralelně,
- R_2 s R_3 paralelně a R_1 k nim sériově.

$$(R_a = 2,7 \Omega ; R_b = 12 \Omega)$$

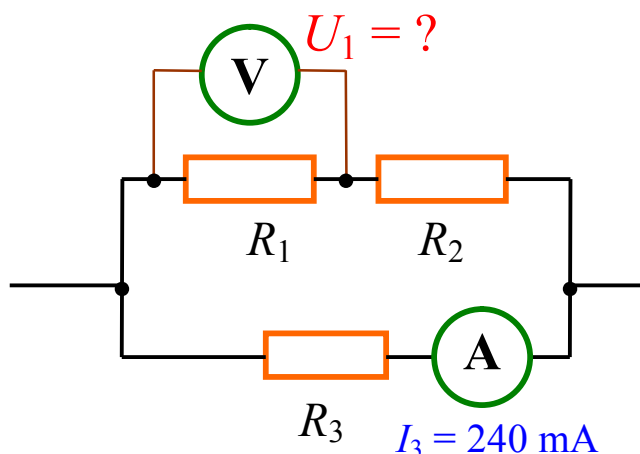
139. Vypočítejte výsledný odpor kombinace tří rezistorů, jejichž odpory mají hodnoty $R_1 = 8 \Omega$, $R_2 = 12 \Omega$ a $R_3 = 6 \Omega$, jsou-li spojeny

- R_2 všechny tři rezistory sériově,
- R_2 s R_3 sériově a R_1 k nim paralelně.

$$(R_a = 26 \Omega ; R_b = 4,6 \Omega)$$

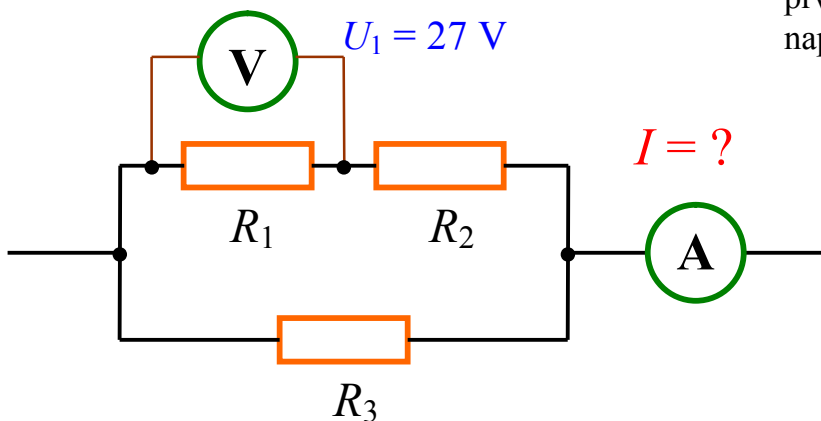
140. Určete, jak velké napětí ukazuje voltmetr na vedlejším obrázku, jsou-li odpory jednotlivých rezistorů $R_1 = 36 \Omega$, $R_2 = 24 \Omega$ a $R_3 = 50 \Omega$. Ampérmetr, jenž je zapojen v dolní větvi, přitom ukazuje proud 240 mA.

$$(U_1 = 7,2 \text{ V})$$

141. Určete, jak velký proud ukazuje ampérmetr na připojeném obrázku, jsou-li odpory jednotlivých rezistorů $R_1 = 18 \Omega$, $R_2 = 6 \Omega$ a $R_3 = 72 \Omega$. Voltmetr připojený ke svorkám prvního rezistoru přitom ukazuje napětí 27 V.

$$(I = 2 \text{ A})$$

b) práce a výkon elektrického proudu

142. Dva rezistory, jejichž odpory jsou 24Ω a 8Ω , jsou zapojeny **za sebou** a připojeny k napětí 24 V . Určete:

- proud tekoucí oběma odpory,
- napětí na svorkách každého odporu,
- výkon elektrického proudu v každém odporu.

$$(I = 0,75 \text{ A} ; U_1 = 18 \text{ V} ; U_2 = 6 \text{ V} ; P_1 = 13,5 \text{ W} ; P_2 = 4,5 \text{ W})$$

143. Dva rezistory, jejichž odpory jsou 24Ω a 8Ω , jsou zapojeny **vedle sebe** a připojeny k napětí 24 V . Určete:

- proud tekoucí každým odporem,
- celkový proud tekoucí od zdroje ke kombinaci,
- výkon elektrického proudu v každém odporu.

$$(I_1 = 1 \text{ A} ; I_2 = 3 \text{ A} ; I = 4 \text{ A} ; P_1 = 24 \text{ W} ; P_2 = 72 \text{ W})$$

144. **Sériová** kombinace dvou rezistorů s odpory 12Ω a 24Ω je připojena k napětí 9 V . Jaké teplo se vyvine v každém z těchto odporů za 5 minut?

$$(Q_1 = 225 \text{ J} ; Q_2 = 450 \text{ J})$$

145. Řešte podobnou úlohu se stejnými rezistory, ale tentokrát k uvedenému napětí připojenými **paralelně**.

$$(Q_1 = 2\,025 \text{ J} ; Q_2 = 1\,012 \text{ J})$$

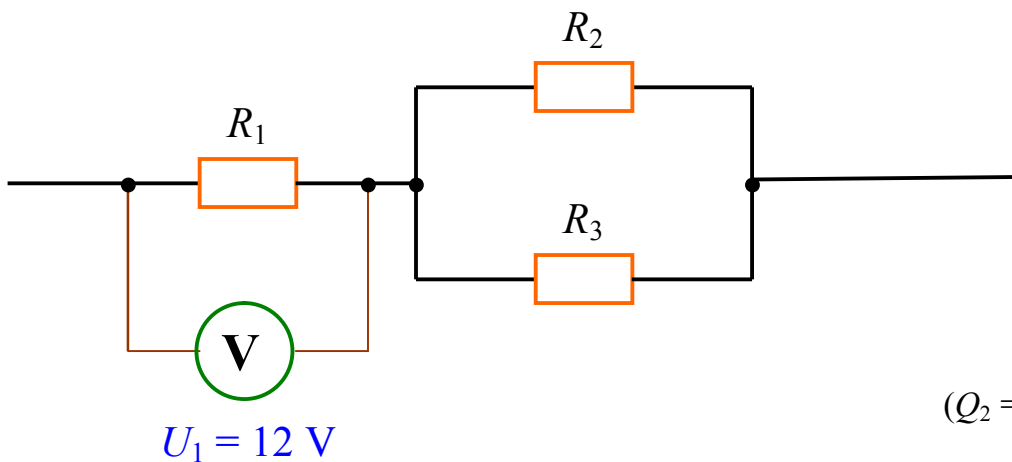
146. V zapojení na obrázku je dáno:

$$R_1 = 24 \Omega,$$

$$R_2 = 15 \Omega,$$

$$R_3 = 10 \Omega.$$

Určete, jak velké teplo se vyvine v rezistoru s odporem R_2 za 10 minut.

c) uzavřený elektrický obvod

147. Rezistor s odporem 18Ω je připojen ke zdroji elektromotorického napětí, jehož vnitřní odpor je 2Ω . Svorkové napětí na rezistoru je v uvažovaném případě právě $13,5 \text{ V}$. Určete, jaký proud protéká tímto obvodem, elektromotorické napětí zdroje a maximální proud v obvodu při zkratu.

$$(I = 0,75 \text{ A} ; U_e = 15 \text{ V} ; I_{\max} = 7,5 \text{ A})$$

148. Určete svorkové napětí galvanického článku, je-li jeho elektromotorické napětí $1,5 \text{ V}$ a vnitřní odpor $1,2 \Omega$, jestliže je při provozu zatížen vnějším odporem 3Ω .

$$(U = 1,07 \text{ V})$$

149. Ke zdroji s elektromotorickým napětím 12 V a vnitřním odporem $1,6 \Omega$ připojíme spotřebič, jehož odpor neznáme. Určete jej, jestliže svorkové napětí zdroje je 10 V .

$$(R = 8 \Omega)$$

150. Při odběru proudu 2 A je svorkové napětí zdroje 32 V , odebíráme-li však proud 4 A , klesne toto napětí na 26 V . Určete elektromotorické napětí zdroje a jeho vnitřní odpor.

$$(U_e = 38 \text{ V} ; R_i = 3 \Omega)$$

151. Připojíme-li ke zdroji rezistor o odporu 5Ω , prochází jím proud $1,5 \text{ A}$. Bude-li ke zdroji připojen rezistor o odporu 20Ω , klesne proud na $0,5 \text{ A}$. Určete elektromotorické napětí zdroje a jeho vnitřní odpor.

$$(U_e = 11,25 \text{ V} ; R_i = 2,5 \Omega)$$

152. Odebíráme-li ze zdroje do obvodu proud $2,5 \text{ A}$, naměříme svorkové napětí 43 V . Zvýšíme-li odběr proudu na dvojnásobek, poklesne toto napětí na 38 V . Určete:

- elektromotorické napětí zdroje,
- vnitřní odpor zdroje,
- jak velký proud poteče obvodem při zkratu.

$$(U_e = 48 \text{ V} ; R_i = 2 \Omega ; I_{\max} = 24 \text{ A})$$

153. K baterii o elektromotorickém napětí 15 V a vnitřním odporu 2Ω je připojen spotřebič, jímž prochází proud $0,5 \text{ A}$. Určete odpor spotřebiče, příkon elektrického proudu do tohoto spotřebiče a účinnost obvodu.

$$(R = 28 \Omega ; P = 7 \text{ W} ; h = 93 \%)$$

154. Ke zdroji o elektromotorickém napětí 24 V a vnitřním odporu 2Ω je připojen spotřebič o odporu 6Ω . Určete

- výkon zdroje,
- výkon elektrického proudu ve vnější části obvodu,
- účinnost zdroje.

$$(P_{\text{zdroje}} = 72 \text{ W} ; P = 54 \text{ W} ; h = 75 \%)$$

- 155.** Rezistor s odporem 12Ω je připojen ke zdroji elektromotorického napětí, jehož vnitřní odpor je $1,6 \Omega$. Na svorkách rezistoru přitom naměříme napětí 9 V . Určete:
- a) proud tekoucí tímto obvodem,
  - b) elektromotorické napětí zdroje,
  - c) výkon elektrického proudu ve spotřebiči,
  - d) výkon zdroje,
  - e) účinnost obvodu.

$$(I = 0,75 \text{ A} ; U_e = 10,2 \text{ V} ; P = 6,75 \text{ W} ; P_{\text{zdroj}} = 7,65 \text{ W} ; h = 88 \%)$$

